

**ВЛАДИМИР ИВАНОВИЧ КАДЕЕВ – ПРОФЕСОР В
ХАРКОВСКИЯ НАЦИОНАЛЕН УНИВЕРСИТЕТ
„В. Н. КАРАЗИН“**

Стела Монева

**VLADIMIR IVANOVICH KADEEV – PROFESSOR AT KARAZIN
KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY**

Stela Moneva

На 25. 11. 2012 година завинаги си отиде Владимир Иванович Кадеев – приятел на България, изтъкнат античник, археолог, специалист в областта на старата история и културата на Северното Причерноморие, доктор на историческите науки, професор, дългогодишен завеждащ катедра “Стара и средновековна история”, а от 1978 до 1982 г. и декан на Историческия факултет на Харковския държавен университет.

Владимир Иванович Кадеев е роден на 8 юни 1927 година в град Харков, Украйна. В 1935 г. постъпва в средно училище № 1 в родния си град, където още в 5 клас у него се появява траен интерес към изучаване на историята. Значителна роля за това изиграва неговата първа учителка по история, завършила Историческия факултет на Харковския държавен университет. Но пътят на проф. Кадеев към историята и науката се оказва достатъчно сложен. Детските и ранните му младежки години преминават в условията на нацистката окупация и тежкия период на следвоенната разруха. Той продължава обуче-

нието си едва през януари 1944 г. в машиностроителен техникум, който завършва през март 1948 г. След това е насочен да работи като техник в конструкторското бюро на известния харковски промишлен гигант В. А. Малашев.

В 1951 г., бидейки вече зрял човек, утвърден специалист – инженер, Владимир Иванович променя обичайния си жизнен път и следвайки детското си увлечение към историята постъпва в Историческия факултет на Харковския държавен университет. От този момент нататък неговият живот неразривно се свързва с археологията, с изследването и преподаването на старата история. През студентските си години той се отдава на археологията и активно участва в археологически експедиции, работи в Археологическия музей на Харковския университет, получава “Открит лист” за провеждане на първите си самостоятелни археологически изследвания на селища от бронзовата епоха и салтовската култура в басейна на Северен Донецк. В същото време Владимир Иванович проявява способности като организатор на студентската научна дейност, инициира общосъюзна студентска археологическа конференция през 1954 г., нееднократно участва с научни доклади в студентските конференции на Харковския университет. През 1956 г. той завършва университетското си образование с отлично изпълнена дипломна работа, свързана с научните му интереси от това време на тема: “История на обработката на цветните метали при племената от Салтовската култура”. В следващите години протича преориентация и по-нататък основен предмет в изследванията на Владимир Иванович стават историята и археологията на античните центрове в Северното Причерноморие.

В академичното си израстване В. И. Кадеев преминава през аспирантско обучение в катедрата по стара история и археология на Харковския университет и през 1963 г. защитава кандидатска дисертация на тема: “Занаяти и поминъци в Херсонес Таврически през I–IV в. пр. н. е.”. В 1968 г. Владимир Иванович получава научното звание “доцент” по специалността “Стара история”. За да завърши работата си по докторската дисертация, той е насочен към Института по археология към АН на СССР, където под ръководството на проф. В. Д. Блаватский през 1975 г. защитава докторска дисертация на тема: “Херсонес Таврически от I в. пр. н. е. до III в.”. В 1979 г. Владимир Иванович получава научното звание “професор”.

Годината 1963 озаменува в живота на В. И. Кадеев не само успешно защитаване на кандидатската дисертация, но и организирането на Херсонеската археологическа експедиция на Харковския държавен университет, която действа и досега. В течение на четвърт век Владимир Иванович ръководи тази експедиция. В хода на разкопките е получен огромен веществен материал, изключително важен за характеристиката на стопанския живот, бита и културните връзки на античния и средновековен Херсонес. Основната дейност се извършва в пристанищната част на селището като В. И. Кадеев ръководи и подводни изследвания в няколко малки залива. Тук се откриват следи от многобройни корабокрушения от древността и средновековието, намерени са останки от отбранителни съоръжения. При изследването на материалите проф. Кадеев, един от първите в Украйна, широко прилага методите на естествените науки. Използвайки спектроскопически, металографически, петрографически и химически анализи на археологическите находки, ученият разработва различни аспекти от икономиката на късноантичния Херсонес. Резултатите от тази дейност са изложени в първата научна монография на В. И. Кадеев “Очерки истории экономики Херсонеса в I – IV веках н. э.” (Харьков, 1970).

Следващи крачки в изучаването на слабо разработените в античната наука въпроси от историята на Херсонес стават новите монографии: Кадеев, В. И. “Херсонес Таврический в первых веках нашей эры” (Харьков, 1981) и в съавторство със С. Б. Сорочан “Экономические связи античных городов Северного Причерноморья в I в. до н. э. – V в. н. э.” (Харьков, 1989). Владимир Иванович отделя голямо внимание на проблемите от историята на културата, на въпросите, свързани с образованието и възпитанието в античния Херсонес, на изучаването на бита и всекидневието на древните херсонесци. Принос в разработката на тази тематика става поредната книга на учения “Херсонес Таврический. Быт и культура (I – III вв. н. э.)” (Харьков, 1996).

Резултатите от изследванията на В. И. Кадеев намират отражение не само в споменатите монографии, но и в десетки специализирани статии и доклади на републикански, общосъюзни и международни форуми. Сред тях следва да се отбележи участието му в

научния живот в нашата страна: “Ейрене” в София (1978), Международен семинар “Антична керамика” във В. Търново (1979) и VI Международен конгрес по изучаване на историята в Югоизточна Европа в София (1989). Посещавайки не един път България, проф. Кадеев установява дългогодишни контакти с български учени, археолози, университетски преподаватели, организатори на научната работа и с хора, далечни от нея. Своите впечатления, наблюдения и възприятия от българската действителност, основно през 80-те години на миналия век, той излага в книгата си “Българские дневники” (Харьков, 2000).

Плодотворно разработените от В. И. Кадеев принципиално важни проблеми от историята на Античността получават висока оценка и извън пределите на Украйна. За това свидетелстват многобройните рецензии и анотации на трудовете на Владимир Иванович, публикувани в чужбина (Напр.: *Byzantinoslavica*. – 1970, Т. 31, № 1, с. 134; № 2, с. 331; 1971, Т. 32, № 2, с. 388 и др.; *Historia*. Wiesbaden, 1979, Bd. 28, Heft 1, S. 125 – 128; Краткие сообщения Института археологии АН СССР, 1978, Вып. 156, с. 3–11 и др.). Неизменна част от дейността на учения са и неговите дългогодишни участия в състава на специализираните съвети по защита на докторски дисертации в Харковския университет. Освен това, през 1978–1993 г. той е бил член на Координационния съвет за “Археологически изследвания на територията на Украинска ССР” към Института по археология на АН на Украйна и е влизал в състава на специализирания съвет на това академично учреждение при защитата на докторски дисертации.

В полето на разнообразните си дейности Владимир Иванович проявява забележителен организаторски талант. Инициира Общосъюзна научна конференция в Харков на тема “Проблеми на античната история и класическата археология” (1980 г.), активно участва в създаването на Междурепубликанска асоциация на българистите (1991 г.), където е избран за главен редактор на печатния орган на Асоциацията – научния сборник “Болгарский ежегодник”. През 1994 г. В. И. Кадеев се заема с организирането на Харковско историко-археологическо общество. Под неговото ръководство всяка година Обществото издава Харковски историко-археологически сборник

“Древности”, който бързо получава популярност в научните кръгове на Украйна и извън нейните предели. Научно-организаторската му дейност дълги години се проявява в състава на редакционните колегии на “Вестник Харьковського университета” и списанието “Археология” (Киев).

Не може да остане без внимание и преподавателската работа на проф. Кадеев. Повече от осемдесет семестъра той обучава студенти-историци. За тези години от него са подготвени редица общи лекционни курсове (“Основи на археологията”, “История на първобитното общество”, “История на древна Гърция и древен Рим”) и много специализирани курсове (“Изворознание за историята на античния свят”, “Антична археология”, “История на античните държави на Северното Причерноморие”, “Бит и култура на жителите на античния Херсонес”, “Основи на научните изследвания” и др.). Лекциите на проф. Кадеев се отличаваха с дълбочината на обобщенията, с богати лични наблюдения и опит, с живо и интересно поднасяне на материала и накрая с тънък хумор. Владимир Иванович неуморно ръководи свои ученици при написването на докторските им дисертации. Под неговите напътствия за завършени и защитени 10 докторски дисертации *. Сред неговите ученици са много изтъкнати специалисти в Украйна, Русия, България, Англия, Израел и Кипър.

Житейският път на професор Владимир Иванович Кадеев е белязан съвършено закономерно с почетното звание “Заслужен деец на науката и техниката на Украйна” и може да служи като пример за преданост към любимото дело и като образец на висок професионализъм. Нека се помни достойната следа оставена от него.

* Авторът на тези редове е имал шанса и щастието да бъде слушател на много от общите и специализирани лекционни курсове на професор В. И. Кадеев и негов благодарен задочен докторант.